

DOKUMENT

Vårt datum

2019-11-18

Vår beteckning

Tn/2019:154

Ert datum

2019-10-04 och 2019-10-11

Er beteckning

M2019/01776/R

Tekniska förvaltningen

Jan Mattsson, 0550-881 10

jan.mattsson@kristinehamn.se

Miljödepartementet

**Kristinehamns kommuns yttrande rörande
M2019/01776/R Genomförande av reviderade EU-direktiv
på avfallsområdet och Rättsliga förutsättningar för en
ändamålsenlig avfallsstatistik och en digital lösning för
spårbarhet av farligt avfall**

På omstående sidor återfinns Kristinehamns kommuns yttrande rörande rubricerade dokument

Sida 2: Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet

Sida 15: Rättsliga förutsättningar för en ändamålsenlig avfallsstatistik och en digital lösning för spårbarhet av farligt avfall

Monika Gustavsson
Ordförande tekniska nämnden

Krister Nyström
Vice ordförande

Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet

Sammanfattning

- Vi avstyrker å det bestämdaste förslaget att införa frival. Redan 2009 lämnade Avfall Sverige yttrande över förslag om nya avfallsregler (Ds 2009:37). Sedan dess har inget av värde förändrats i frågan. Ett frival ger privata aktörer möjlighet att plocka russin ur kakan och sen låta en kommun svara för det som är ”olönsamt”. Detta kommer enbart att belasta kommunerna med ytterligare bördor utan att ge kommunen möjlighet att fördela kostnaderna på alla de aktörer som rimligtvis bör dela på kostnadsbördan. Den ekonomiska nyttan för ett enskilt företag i förhållande till den miljönytta ett samlat hanterande av kommunalt avfall kan ge borde överväga till miljönyttans fördel. Vidare försvåras den kommunala tillsynen och därmed får varje kommun ytterligare belastning rörande tillsynsarbetet. Därför föreslår vi att förslaget till frival slopas.
- Förbättrade bestämmelser runt bygg- och rivningsavfall välkomnas främst vad avser gränsdragning mellan kommunalt ansvar och den fria marknaden
- Tydliggörandet när avfall upphör att vara avfall är viktig och välkomnas
- Det är ytterst viktigt att tydligt beskriva att ”förebyggande av avfall” INTE är ett avfallsbransch-ansvar utan ett samhällsansvar.
- Vi avstyrker skyldigheten för avfallsinnehavare att erbjuda avfallet till den som kan förbereda det för återanvändning då detta riskerar att haverera och ge utrymme för såväl osund handel med avfall som för en illegal marknad. Det finns en alltför stor mängd oklarheter i förslaget; Hur ska överlåtandet ske? Fallar det inom ramen för kommunala renhållningsskyldigheten? Om inte, vem faller det på?
- Viktigt att noggrant beskriva att återvinningsmålen inte är de samma som insamlingsmålen. Det måste handla om det faktiskt återvunna! Tyvärr framgår detta inte tillräckligt tydligt utan behöver förtydligas.
- System för spårbarhet för farligt avfall välkomnas. Dock behöver det harmoniseras med regelverket för transport av farligt gods (ADR) vilket nu inte verkar vara fallet.

Detaljerade synpunkter

Kapitelindelningen nedan refererar till promemorians indelning.

Kap 2.1 Miljöbalken

14 kap

2§

Här bör inom ramen för hantering även införas motsvarande krav på den som ställer en ”handelsplats” till förfogande, elektroniskt eller fysiskt eller på annat sätt skapar förutsättningar/möjligheter till handel/överlåtelse/överföring av produkter/ organismer/varor mellan två eller flera parter.

Viss text framgår i förslaget till MB 15:5 men bör bli ännu tydligare.

15 kap

2§

I beskrivningen av vad som menas med ”förberedelse för återanvändning” beskrivs hur detta ska definieras men det saknas information om vem som ska få ta befattning med detta och hur det får hanteras ekonomiskt. Denna information förekommer heller inte någon annanstans

3§

Under **p3** bör förtydligas att det gäller kommersiellt fiske

I **p5** framgår att bygg- och rivnings-avfall inte ingår i det kommunala avfallet. Men i inledningen, kap 1, framgår att det ska vara ett kommunalt ansvar. Bör harmonieras med skrivningen i förslaget till MB 15:20 där det beskrivs på ett tydligt sätt.

9 a-c §§

Bra att det regleras hur man ska hantera avfall som upphör att vara avfall

10§

I p1 bör texten förändras då texten i nuvarande förslag blir förvirrande. Ska det återvinnas eller ska det återanvändas? Med nuvarande språkbruk handlar ”återvinning” om att återvinna materialet i avfallet. En bättre skrivning av punkten kan vara ”1. Förbereds för återanvändning och sedan återanvänds”

21§

Vi avstyrker att denna p2 införs. Här införs en punkt som ger regeringen möjlighet att styra om flöden som i framtiden kan få ett kommersiellt intresse från kommunerna på ett sätt som inte främjar stabiliteten inom avfallsområdet.

27 kap**4§**

Punkt 3 bör omformuleras enligt följande:

” 3. Åtgärder som kommunen vidtar för att underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter från hushåll, inklusive de åtgärder en kommun själv vidtar för att förbereda produkter för återanvändning”

5§

Här bör förtydligas att även kostnader för information rörande avfallshantering inkl. avfallsförebyggande ska ingå i den avgift som en kommun får ta ut men även att 27 kap 4§ punkterna 2-3 ska kunna ingå i den avgift som en kommun fastställer.

Kap 2.2 OSL**18:18a§**

Bör formuleras så ”... om det kan antas att information om farligt avfall eller farligt avfall kan komma till brottslig användning...”

Kap 2.3 PBL**10 kap****6§**

Punkten 5 bör innehålla skrivning om att i första hand omhändertaga produkter för återanvändning för att sedan gå vidare till punkterna a) och b). På detta vis slipper man punkt 6 och kan på ett bättre sätt visa att avfallshierarkin följs.

Vi välkomnar skrivningen om att hanteringen av allt avfall ska beskrivas och att det inte bara omfattar farligt avfall.

19§

Här bör även beskrivning av hur avfallshanteringen i stort för aktuell verksamhet (byggnation eller rivning) ska genomföras med krav på hantering i enlighet med avfallshierarkin.

Kap 2.5 Avfallsförordningen

1§

Bra att avfallsförebyggande finns redovisat i denna förordning

3-3a§§

Här saknas en tydlig koppling mellan denna skrivning och livsmedelsavfall som faller under ABP-förordningen (animaliska biprodukter). Det är ju endast en del av livsmedelsavfallet men som ska hanteras i särskild ordning.

15b§

1. Trä bör vara delat i minst två fraktioner:

- behandlat/impregnerat/förorenat (farligt avfall) resp.
- icke behandlat (icke-farligt avfall)

då dessa fraktioner hanteras på olika sätt i den fortsatta avfallskedjan

Vidare saknas krav på separat utsortering av el och elektroniska produkter för utsortering vilket bör tillföras.

19b§

Vi avstyrker införande av skyldigheten för avfallsinnehavare att erbjuda avfallet till den som kan förbereda det för återanvändning då detta riskerar att bli ett haveri och utrymme för såväl osund handel med avfall som för en illegal marknad. Det finns en alltför stor mängd oklarheter i förslaget; Hur ska överlåtandet ske? Faller det inom ramen för kommunala renhållningsskyldigheten? Om inte, vem faller det på?

Hur ställer sig detta i förhållande till LOU? På vilket sätt ska det överlåtas/erbjudas? Ska vi köpa tjänsten eller ska vi ta betalt för att den som vill ha det ska kunna använda det?

Hur ska informationen lämnas?

Kan en kommun neka att lämna ut avfall om det redan finns överenskommelser med annan? Avtalsrättsligt tveksamt!

30§

Vad menas? Det är alltid tekniskt möjligt att samla in spillolja separat. Praxis i branschen är däremot att göra det så lätt för sig som möjligt och då blanda man gärna... Vi föreslår att paragrafen inte ändras enligt förslaget.

62a§

Paragraferna 62a-d ska strykas.

Redan 2009-10-21 svarade Avfall Sverige på ”remiss av förslag om nya avfallsregler (Ds 2009:37)”. Redan i inledningen framförde Avfall Sverige att man avstyrker förslaget om frival. Se utdrag nedan.

Så här skriver Avfall Sverige:

”**Slutsatser angående förslaget till frival**

Avfall Sverige;

- Motsätter sig att frivalet införs på det sätt som föreslås i Promemorian,
- Anser att fullständig problembeskrivning och konsekvensanalys saknas och att detta är grundläggande för att över huvud taget kunna besluta om att införa eventuellt frival,

- ...

Fakta om nuläget

Sverige har ett av världens bästa system för att ta hand om avfall och ta till vara avfall som på nytt kan ingå i kretsloppet som material, energi och näringsämne. Det gäller i synnerhet hushållsavfall där endast tre procent av avfallet idag deponeras, enligt 2008 års statistik från Avfall Sverige. Återvinningsgraden är lägre och inslaget av deponering är högre för annat avfall än för hushållsavfall. Kommunerna har spelat en mycket viktig roll för att genom avfallsplanering, upphandling, avfallstaxor, information och mångmiljardinvesteringar se till att hushållsavfall tas om hand på ett miljöriktigt sätt. Kommunerna har tagit ett stort ansvar för att, med hushållsavfall som bas, bygga den nödvändiga infrastrukturen för energiåtervinning av avfall. Kommunerna har varit främst på biogassatsningar som gjort Sverige till en ledande nation för biogasdrivmedel och näringsrik biogödsel. Satsningar för att ta hand om hushållsavfall har bidragit till att också annat avfall kunnat återvinnas i högre grad än tidigare och att det kunnat utvecklas svenska företag som nu kan exportera det systemkunnande som Sveriges kommuner byggt upp. Hushållsavfall är avfall från hushåll, men också annat hushållsavfall med likartad karaktär så kallat jämförligt avfall från verksamheter. Det jämförliga hushållsavfallet bedöms utgöra ca 25 procent av den samlade mängden hushållsavfall. Det är en självklarhet att framgångarna för att nå en miljömässigt bättre hantering av hushållsavfall omfattat också så kallat jämförligt avfall från verksamheter. Samtidigt är avgifterna för hantering av hushållsavfall i Sverige jämförelsevis låga vid en internationell jämförelse och mycket låga om man väger in miljö kvalitetsaspekter.

Förslag om frival

Miljödepartementet föreslår i sin Promemoria att verksamheterna ska ges möjlighet att själva välja annan än kommunen för att ta hand om sitt hushållsavfall. Bakom detta till synes rätt så harmlösa förslag döljer sig i realiteten en mycket omfattande förändring av kommunernas ansvar för hushållsavfall. Förslaget har tagits fram inom Miljödepartementet och har inte utretts tidigare. Naturvårdsverkets utredning under fjolåret hade en annan utgångspunkt och den har inte varit remissbehandlad.

Vad är problemet med dagens avfallshanteringssystem och rollfördelningen?

Mot bakgrund av vad som sagts inledningsvis måste man ställa sig frågan vilket eller vilka problem som Miljödepartementets förslag har för avsikt att lösa? Det måste till väldigt starka skäl för att i grunden ändra på ett system som gjort Sverige världsledande inom avfallsområdet.

I Promemorian anges att "det råder delade meningar" om vad som är hushållsavfall och att denna meningsskiljaktighet skulle upphöra om det så kallade "frivalet" förverkligas. Avfall Sverige tillskrev Miljödepartementet redan år 2005 om att det behövs en bättre vägledning, alternativt föreskrift alternativt tydligare beskrivning av begreppet hushållsavfall i Miljöbalken. Miljödepartementet lämnar inget förslag på precisering av begreppet hushållsavfall och enligt vår mening kommer eventuella oklarheter att leva kvar eftersom det alltså, även efter ett eventuellt införande av "frivalet", kommer att "råda delade meningar" eftersom det även fortsättningsvis kan vara lockande att få hushållsavfall betraktat som annat avfall för då behövs överhuvudtaget ingen anmälan eller annan administrativ hantering. Avfall Sverige drar slutsatsen att Miljödepartementets förslag inte löser eventuella gränsdragningsproblem.

Vidare anger Miljödepartementet att man vill öppna upp för konkurrens och fler aktörer på marknaden. Frivalet kommer, om det införs, att innebära en rättighet för verksamheter med hushållsavfall att välja någon annan aktör än kommunen för hantering av avfallet. Det innebär däremot inte att det automatiskt uppstår en möjlighet för alla verksamheter att ta till vara denna rättighet. Det beror på hur marknaden gestaltar sig lokalt.

Miljödepartementet anger att det knappast kommer att uppstå några nya aktörer alls, och därmed inte heller någon skärpt konkurrens i själva återvinningsledet, utan att det skulle ske i transportledet.

Erfarenheter från avreglering av delar av kommunernas ansvar för hushållsavfall i Norge respektive Finland visar att konsolideringen av branschen ökat i snabb takt genom att de större transportörerna blivit färre och större. Avfall Sverige drar slutsatsen att "frivalet" inte kommer att leda till att nya och fler aktörer får plats på marknaden.

Redan idag råder det konkurrens på insamlingssidan då tre fjärdedelar av kommunerna anlitar privata entreprenörer för insamling av hushållsavfallet. Övriga kommuner har insamlingen i egen regi. För insamling av slam och fett står nästan uteslutande privata företag, upphandlade i konkurrens.

Miljödepartementet skriver att den nuvarande ordningen där endast kommunerna får hantera hushållsavfallet innebär att kostnaderna för hanteringen av avfallet från hushållen till viss del finansieras av intäkterna för kommunernas hantering av det jämförbara avfallet från andra verksamheter. Det framgår inte vad Miljödepartementet grundar dessa slutsatser på. Avfall Sverige anser att de helt saknar grund. Kommunerna styrs av kommunallagens likställighetsprincip som i korthet innebär att samma tjänst ska ha samma renhållningsavgift. Det innebär att avgifterna är lika höga för avfallslämnare i storstad som på landsbygd även om kostnaderna för hanteringen är avsevärt högre på landsbygden.

Miljödepartementet anger vidare, som en fortsättning på ovanstående, att enligt Ramdirektivet ska kostnaderna för avfallshanteringen, i enlighet med principen om att förorenaren ska betala, belasta avfallsproducenten eller avfallsinnehavaren – avfallshanteringen ska ha sitt rätta pris. Avfall Sverige anser att det uppfylls i högsta grad genom att kommunerna styrs av självkostnadsprincipen som innebär att kommunerna inte får ta ut högre avgifter än vad som motsvaras av de kostnader man har för avfallshanteringen. Privata företag kan ju fritt prissätta avgifterna gentemot avfallslämnarna. Avfall Sverige anser att kommunernas skyldighet att omhänderta avfall från yrkesmässig verksamhet efter en avreglering är oacceptabel, särskilt om likställighetsprincipen för deras avgifter kommer att kvarstå.

Miljödepartementets tredje motiv för att införa "frivalet" är möjligheten till ett lägre pris för vissa/ett fåtal fastighetsinnehavarens avfall. Även här saknas dock ett underlag som analyserar kostnadsbilden för avfallslämnaren. Hur Miljödepartementet kommit fram till sin slutsats är därför inte klarlagt. Erfarenheter från avreglering av delar av kommunernas ansvar för hushållsavfall i Norge respektive Finland visar att prisdifferensen ökat till nackdel för små och medelstora avfallsinnehavare, i klartext dyrare hantering för små och medelstora företag och lägre priser för större avfallsinnehavare. Detta är ett helt rimligt och troligt utfall eftersom kommunernas ansvar för avfall genom inbyggda mekanismer som likställighets- och lokaliseringsprincipen jämnar ut kostnaderna mellan stora och mindre avfallsinnehavare och mellan de som finns i städernas köpcentra och de i mindre orter eller på landsbygden. I det nuvarande systemet med kommunernas ansvar för allt hushållsavfall läggs hela mängden avfall och alla kunder till grund för beräkning av systemets självkostnad. Med "frivalet" kommer färre företag och kommunernas invånare att få bära större andel av de fasta gemensamma kostnaderna. Avfall Sverige drar slutsatsen att "frivalet" kan innebära lägre priser för några men samtidigt högre för andra inklusive mindre företag och hushåll. Något tillspetsat skulle det kunna uttryckas som att "frivalet" skapar möjligheter för ett fåtal som bekostas av allmänheten och mindre företag.

Den motivering som borde finnas med men som saknas i Promemorian är hur ett frival skulle förbättra möjligheterna att uppnå de svenska miljö- och klimatmålen. En ökad utsortering av matavfall är ett viktigt

delmål i det svenska miljömålsarbetet. Kommer utsorteringen av matavfall och utbyggnad av biogasproduktion att öka med ett frivalssystem där verksamhetsutövare av ekonomiska skäl kan frestas att enbart välja förbränning istället för biologisk behandling, vilket kommer i konflikt med Ramdirektivets intentioner? Anledningen till att motivet saknas kan möjligen vara att förslaget med frival inte gynnar måluppfyllelsen av miljö- och klimatmålen utan snarare försvårar densamma.

Motivering till att inte införa frival

Miljö och klimat

Avfall Sverige drar slutsatsen att konsekvenserna för miljö och klimat skulle bli i huvudsak negativa vilket gör åtgärden med "frival" olämplig.

Även om den härrör från Miljödepartementet så uppvisar Promemorian inte några konkreta uppgifter om förbättringar som skulle uppnås från miljö- och klimatsynpunkt om "frivalet" skulle införas. Den bistra sanningen är, vilket Miljödepartementet inte heller motsäger, att sådana miljöförbättringar är svåra att identifiera. Avfall Sverige finner precis som Miljödepartementet att det kan uppstå miljöfördelar i vissa fall, exempelvis när fastighetsinnehavaren har både hushållsavfall och annat avfall och där båda avfalls slag kan hanteras likvärdigt. På det stora hela kommer dock, vilket Miljödepartementet också inser, transporterna att öka.

Det blir även svårare att nå viktiga miljömål exempelvis det så kallade matavfallsmålet. Erfarenheter från Norge och Finland ger stöd för att avregleringen får just de effekter som anges här.

Inom miljö- och klimatområdet finns en rad frågeställningar som inte analyseras i Promemorian och som också har betydelse för hur förslaget om "frival" ska värderas. Dit hör bland annat frågor om:

- Trängsel i storstäderna: Frivalet kommer att leda till fler transporter särskilt i storstad vilket är tvärt emot den politiska viljeinriktningen.
- Ökad klimatpåverkan från fordon: "Frivalet" får som konsekvens att kommunen genom egen regi eller upphandling inte längre kan göra miljöstyrande åtgärder exempelvis med biogas eller andra miljöfordon.
- Hygienrisker: I frivalet läggs ett stort ansvar på fastighetsinnehavaren att själva ombesörja att avfall tas om hand korrekt. Det är väl känt att hushållsavfall måste samlas in och omhändertas regelmässigt för att undvika smittohärdar och annat. Detta medför högre kostnader för tillsyn.
- Minskad sorteringsbenägenhet: Kommunernas möjlighet att genom avfallsplanering och föreskrifter styra ett återvinningsbeteende minskar. Särskilt mindre, men också större verksamheter kan lockas att se enbart till ett lägre pris med en lägre kvalitet.
- Infrastruktur: Hur påverkas möjligheterna att etablera ny och kostsam infrastruktur exempelvis sopsugsystem som på sikt skulle vara miljömässigt välkomna men hindras genom att frivalet urgröper underlaget för sådana investeringar.
- Nya investeringar: Kan aktörer investera i anläggningar som leder högre upp i avfallshierarkin än i dagens system, exempelvis biologisk återvinning och därigenom uppfylla närhets- och självförsörjningsprincipen i direktivet.

Förslaget saknar styrmedel för att säkra att verksamheter väljer den behandling som är bäst enligt avfalls-hierarkin, så att det mest miljöanpassade och inte den billigaste metoden väljs.

Ekonomi

Avfall Sverige menar att de ekonomiska konsekvenserna av ett eventuellt frival är bristfälligt eller inte alls utredda. Analysen behöver fördjupas och breddas innan ett beslut tas i frågan.

Förslaget om frival reser många frågor om ekonomi, vilket redan behandlats ovan. Utifrån kommunernas perspektiv kan frivalet leda till en betydande minskning av underlaget som utgör basen för att fastställa taxan för hanteringen av hushållsavfall. Det beror på att kommunen måste upprätthålla beredskap för att kunna ta hand om inte bara frivalskunder som på grund av olika orsaker väljer att avbryta sitt frival och då med automatik blir en del av kommunernas ansvar utan också alla andra verksamheter med hushållsavfall som kommunen hanterar.

Kommunerna måste bygga upp en administration för att hantera frivalet. Även om själva frivalet skulle kunna göras enkelt, vilket kan ifrågasättas, så måste kommunen ha kontroll över vilka som omfattas av frivalet.

En av de svåraste frågeställningarna, som överhuvudtaget inte berörs i Promemorian, är hur kommunen ska hantera redan ingångna entreprenadavtal och konsekvenserna av detta. Minst tre fjärdedelar av kommunerna anlitar privata entreprenörer för insamling av hushållsavfall och ungefär två tredjedelar av kommunerna anlitar någon annan, annat kommunbolag som man ej är delägare i eller privat företag, för återvinning och bortskaftande av hushållsavfall. Allt detta regleras enligt civilrättsliga avtal.

Avfall Sverige bedömer det som utsiktslöst att avsluta och hinna upprätta nya entreprenadavtal från ett eventuellt beslut om frival till den 1 augusti 2010 då det är tänkt att träda ikraft. Många entreprenörer och kommuner har investerat i till exempel miljöfordon som vid en avreglering kan stå med överkapacitet med åtföljande kostnader. Det uppstår också problem om kommunen inte kan leverera hushållsavfall till behandlingsanläggningar i den utsträckning som är avtalat. En eventuellt hastigt uppkommen omförhandling av innehållet i avtalen försätter kommunerna i en ofördelaktig förhandlingsposition till förfång för medborgarnas krav på att hantera ekonomin på ett så bra sätt som möjligt.

Kommuner som driver insamling och återvinning av hushållsavfall i egen regi (eller i samverkan med andra kommuner) har investerat omfattande kapital, utifrån givna spelregler, i till exempel biogasfordon och processanläggningar. Om frivalet införs kan kommunernas ekonomi påverkas negativt.

Detta är bara några exempel på oklara ekonomiska frågor. Till listan på oklarheter kan läggas:

- Hur påverkas kommunernas förmåga till godtagbar service om frivalet införs?
- Hur stora kostnader beräknas krävas för den utökade tillsyn som kommer att krävas för att kontrollera efterlevandet av frivalet? Hur ska detta finansieras?
- Vilka effekter uppstår på grund av att kommunernas miljöstyrande taxor inte längre skulle få genomslag för frivalskunder?
- Statistikinsamlingen försvåras. Det finns idag ett väl utbyggt system för insamling och sammanställning av insamlade och behandlade mängder hushållsavfall.

Kommunernas roll

Avfall Sverige anser att kommunernas roll inom frivalet är otillräckligt beskrivet och leder till fortsatta rättstvister.

Kommunerna har ett grundläggande ansvar för avfallsplanering. Planeringen omfattar allt avfall, med andra ord även annat avfall än hushållsavfall. Kommunernas möjligheter att planera för hushållsavfall kommer att försvåras om frivalet införs samtidigt som kommunerna förväntas upprätthålla beredskap för såväl transport och återvinning av hushållsavfall från frivalskunder

En mycket prekär frågeställning, som Miljödepartementet förbisett att bedöma, är konsekvenserna av att frivalskunder väljer att utöva sitt frival för några men inte alla fraktioner som utgör hushållsavfall, exempelvis för brännbart avfall med inte för matavfall eller vice versa. En sådan ordning, vilken är i högsta grad sannolik, skulle ytterligare försvåra kommunernas roller och såväl den miljömässiga som den ekonomiska bedömningen av förslaget som helhet.

Det är oklart vilken roll Miljödepartementet tänkt sig att kommunerna ska spela för det hushållsavfall som skulle kunna komma att omfattas av frivalet. Det framgår dock att Miljödepartementet räknar med att kommunerna ska fortsatt kunna tillhandahålla återvinnings- och bortskaffandetjänster i kraft av att kommunerna är ägare till en betydande del av landets infrastruktur för avfall. Å andra sidan har regeringen i annan ordning tillskapat ett regelverk för att kunna väcka talan mot kommuner som verkar på en marknad där det finns andra aktörer. Det är möjligt att regeringen anser att avfallstjänster är en samhällsnytta som kommunerna kan och bör kunna tillhandahålla utan risk för att utsättas av reglerna i den nya lagstiftningen om konfliktlösning avseende kommunernas säljverksamhet (se prop. 2008/09:231, Konfliktlösning vid offentlig säljverksamhet på marknaden m.m.). I så fall borde det framgå. Under alla förhållanden kommer ett frival att innebära att av den totala mängd avfall som kommunerna hanterar den mängd avfall som inte direkt omfattas av kommunernas ansvar enligt miljöbalken att öka.

Detta får också konsekvenser för kommunernas möjlighet att uppfylla villkoren för det så kallade verksamhetskriteriet i den nya föreslagna undantagsregleringen för lagen (2007:1091) om offentlig upphandling (se Ds 2009:36, Upphandling från statliga och kommunala företag). Den del som kommunerna hanterar och som inte är det ägarnas uppdrag kommer att öka vilket får till följd att bedömningen av vad som är kommunbolagets huvudsakliga verksamhet tänjs. Denna frågeställning är inte heller bearbetad.

Det finns ytterligare ett antal frågeställningar som har betydelse för tillämpning av frivalet och som inte analyserats i Promemorian från Miljödepartementet. Dit hör bland annat:

- På vilka premisser kan kommunen agera som entreprenör för frivalskunder?
- Kan en kommun agera som mäklare i förhållande till en annan entreprenör?
- Hur ska frågan om samlastning av frivalskunder i kommunernas respektive de av kommunerna anlidade entreprenörernas fordon hanteras utifrån ett upphandlings- och konkurrensperspektiv?
- Vilka krav ställs på kommunen beträffande att informera frivalskunder om lämplig avfallshantering och hur ska sådan information finansieras?"

Då förutsättningarna inte förändrats i någon nämnvärd omfattning sedan 2009 torde Avfall Sveriges problematisering och slutsatser alltjämt vara giltiga.

Kristinehamns kommun ställer sig bakom Avfall Sveriges resonemang från 2009 och avstyrker fortsatt förslaget till frival.

Om det finns en genuin vilja att förbättra avfallshanteringen av kommunalt avfall i Sverige ska 62a-d§§) strykas.

Kap 2.15 Förordning om producentansvar för förpackningar

71§

Här bör ingå en skyldighet för den som driver ett tillståndsgivet insamlingsssystem att årligen redovisa resultat av sådan insamling till kommuner i den omfattning som behövs för att kommunen ska kunna utföra sin skyldighet i fråga om avfallsplanering och förebyggande arbete.

Kap 2.16 Förordning om producentansvar för returpapper

Föreslår Ny 34a§

Här bör ingå en skyldighet för den som driver ett tillståndsgivet insamlingsssystem att årligen redovisa resultat av sådan insamling till kommuner i den omfattning som behövs för att kommunen ska kunna utföra sin skyldighet i fråga om avfallsplanering och förebyggande arbete.

Kap 9.2 Förtydligande av avfallshierarkin

Här framgår att ni enligt förslaget ska förtydliga att avfall ska behandlas enligt avfallshierarkin.

Som påpekats ovan finns exempel på text där det inte framgår, i rätt ordning, att avfallshierarkin ska utnyttjas. Av främst pedagogiska skäl bör, i all text där en uppräkningslista av flera avfallsbehandlingsmetoder görs, korrekt ordning på åtgärderna skrivas så att den åtgärd som är mest önskvärd skrivs först. Detta bör gälla i all författningstext där en sådan uppräkningslista förekommer.

Kap 9.4 Kommunalt avfall från verksamheter

Paragraferna 62a-d i förslaget till avfallsförordning rörande frival ska strykas.

Dessa paragrafer motverkar möjligheterna till såväl en effektiv tillsyn som ett effektivt hanterande av det kommunala avfallet. S.k. russinlockning kommer att bli resultatet, d.v.s. att företag i avfallsbranschen kan ta till sig de avfallslämnare där det finns förutsättningar att tjäna pengar medan "förlustaffärer" lämnas till den kommunala insamlingsorganisationen.

Om det finns en genuin vilja att förbättra avfallshanteringen av kommunalt avfall i Sverige ska hela delen 62a-d§§) strykas.

Vi avstyrker att MB 15:21 p2 införs. Här införs en punkt som ger regeringen möjlighet att styra om flöden som i framtiden kan få ett kommersiellt intresse från kommunerna på ett sätt som inte främjar stabiliteten inom avfallsområdet.

Vad som sägs i "Skäl till förslaget" hänvisar endast till brottstycken i tidigare utredningar och då enbart de som talar för ett frival. Detta handlar enbart om att skapa utrymme för privata aktörer i storstadsregioner att kunna tillskansa sig kunder där det finns ett värde i avfallet. Det finns alltför många områden där utredarna påpekat det olämpliga i en sådan ny ordning. Dessa kommer delvis till uttryck i texten men slutsatserna som dras är trots detta enligt vårt synsätt fortfarande fel. Ett frival gynnar varken miljön eller samhällsekonomin utan enbart de

enskilda insamlingsföretagen. I förklaringen avseende frival (sidan 98) framgår att utredaren tänkt sig att en verksamhetsutövare kan lämna sitt kommunala avfall till en eller flera entreprenörer men även ta hand om det själv på fastigheten eller att själv transportera bort det till en behandlingsanläggning. Detta förfarande gör att det gynnar enbart de som vill försvåra tillsyn och skapa osunda avfallsströmmar.

Vidare försvåras tillsynen över avfallshanteringen i stort med detta förslag.

Kap 9.5 Avfall från avlopp, avloppsrening och septiktankar

Avfall från fettavskiljare skiljer sig inte från sådant fett som uppstår i ett hushåll på några väsentliga punkter. Den stora skillnaden är mängderna som uppstår. Det står utom allt tvivel att lagen om allmänna vattentjänster är tillämplig rörande vad som får släppas till ett kommunalt avlopp.

Frågan om fettavskiljare behöver klargöras en gång för alla. Det kan inte vara så att man som lagstiftare kommer undan med att ”det får rättstillämpningen lösa”. Här måste lagstiftaren sätta ner foten. **Vårt förslag är att allt sådant fettavfall som kommer från annan verksamhet än industriell tillredning av livsmedel är att betrakta som ett kommunalt avfall och också en skyldighet för kommunen att hantera.** Med en sådan ordning kan detta fettavfall tillföras anläggningar som producerar biogas/biogödsel på ett effektivt sätt då sådan hantering redan idag sker inom ramen för kommunala avfallshantering men inte sällan brister i kommersiell verksamhet. Redan idag finns utrymme för en kommun att bevilja dispens för annat omhändertagande om det finns en marknad för en effektiv hantering, vilket oftast enbart är fallet i större städer!

Då vi redan ovan konstaterat att frival inte bör införas faller också den delen av ert resonemang utan fettavskiljaravfallet ska, utan annat undantag än industriell tillredning av livsmedel, omfattas av det kommunala insamlingsmonopolet.

Kap 12 Skyldighet att erbjuda andra att förbereda avfall för återanvändning

Vi avstyrker skyldigheten för avfallsinnehavare att erbjuda avfallet till den som kan förbereda det för återanvändning då detta riskerar att bli ett haveri och utrymme för såväl osund handel med avfall som för en illegal marknad. Det finns en alltför stor mängd oklarheter i förslaget; Hur ska överlåtandet ske? Faller det inom ramen för kommunala renhållningsskyldigheten? Om inte, vem faller det på?

Hur ställer sig detta i förhållande till LOU? På vilket sätt ska det överlåtas/erbjudas? Ska vi köpa tjänsten eller ska vi ta betalt för att den som vill ha det ska kunna använda det?

Hur ska informationen lämnas?

Kan en kommun neka att lämna ut avfall om det redan finns överenskommelser med annan? Avtalsrättsligt tveksamt!

Hur ska man kunna lämna information om innehav av avfall som lämpar sig för återanvändning? Vi kan ju inte gå i varje container och plocka upp allt material som kastats och värdera om det går att återanvända? Då lär vi få Arbetsmiljöverket på oss!

Vem ska ha rätt att ta del av den information som vi ev. kan uppbringa?

Ska de sen kunna komma och rota igenom för att se om det är något de tycker verkar användbart? Hur ska rejekt från dessa verksamheter hanteras? Det torde ju inte klassas som kommunalt avfall längre utan det blir då ett verksamhetsavfall. Vart tar det då vägen?

Ska vi tvingas kasta ut de som vi redan har avtal med för att erbjuda lycksökare materialet?

Kap 16 Kostnader som kommunerna får finansiera genom renhållningsavgiften

Här saknas utrymme för att inom kommunens ansvar vidta åtgärder för förberedelse för återanvändning. Ni resonerar enbart runt frågan att underlätta insamling och sortering av återanvändbara produkter. I många kommuner saknas förutsättningar att ha en kommersiell aktör som förbereder avfall för återanvändning. I sådana fall måste det finnas utrymme för en kommun att inom ramen för avfallstaxan finansiera sådana åtgärder som innefattas i begreppet ”förberedelser för återanvändning”.

Kap 17 Förpackningar och förpackningsavfall

17.3 Mål för materialåtervinning

Hur ska man beräkna materialåtervinningsgraden för träförpackningar? Ni har inte någonstans förklarat hur detta ska gå till. I många fall är det inte görligt att särskilja träförpackningar från annat träavfall. Idag används huvuddelen av dessa för energiutvinning, åtminstone från kommunala ÅVC. Returpallsystemet torde inte kunna ingå i detta begrepp då dessa inte blir avfall utan återanvänds innan de blir avfall. Ska det skapas någon marknad för flisat trä då? Den torde röna samma problem som dagens plastmarknad där returplast har en högre kostnad än jungfrulig råvara vilket inte leder till ett förbättrat utnyttjande eller cirkularitet.

Vi kan, till skillnad från beskrivningen i 17.3 rörande målnivåerna, klart se att vi inte kommer att kunna uppnå nivåerna. Det är inte en risk för att materialåtervinningsnivåerna inte uppnås. Det är klart och tydligt att det blir så.

Materialutnyttjande är ett relevant begrepp och syftat till att föra tanken till hur mycket av det insamlade materialet som i verkligheten utnyttjas för rätt syfte. Därför bör begreppet vara kvar men förtydligas i enlighet med vad som beskrevs ovan. Återvinning är för den stora allmänheten fortfarande de åtgärder de gör när de lämnar förpackningar och tidningar på en återvinningsstation eller liknande!

När det gäller mål för materialåtervinning borde dessa brytas ut från FPF, FPR m.fl. författningar och i stället placeras i en egen förordning där enbart dessa nivåer framgår. På detta sätt torde man kunna hantera framtida justeringar av målnivåer på ett enklare sätt.

Kap 19 Sekretess

19.1 Nytt krav på elektroniskt register...

Inom ramen för elektroniskt register och spårbarhet saknas en diskussion hur detta påverkar/påverkas av lagen om transport av farligt gods (ADR). Vissa typer av farligt avfall uppfyller gränsvärdena för hantering av farligt gods, endera genom den mängd som hanteras eller genom dess farlighet. Ingenstans förs ett resonemang rörande dessa kopplingar och om dessa påverkar varandra och hur man säkerställer att alla regelverk följs utan att man har behov av dubbelregistrering. Här måste redovisas hur en harmonisering mellan dessa lagstiftningar ska ske.

Det vore utomordentligt olyckligt om det kommer att krävas redovisning i två olika system för samma transport/mottagande.

19.2 Uppdraget till Naturvårdsverket

Se separat avsnitt nedan rörande synpunkter på den rapport Naturvårdsverket skickat ut på remiss

19.4 Nya metoder...

Det framgår inte av redogörelsen om detta register rörande avfall ska ersätta SMP redovisning eller ska det bli ytterligare ett system som ger ökad administration? Detta behöver förtydligas.

Kap 22 Förslagets konsekvenser

22.4 Kostnadmässiga och andra konsekvenser

Man pratar om att det kan utvecklas konkurrens för vissa avfallsslag och att återvinningsbranschen förväntas utvecklas i en mer effektiv riktning. Detta kan möjligen stämma för ett fåtal områden där det förekommer fler än en aktör. Detta är inte fallet i stora delar av landet. I de fall dessa uppstår riskeras en oreglerad marknad som kan komma att ge utrymme för svart och grå marknad och övervakning/tillsyn på olaglig hantering försvåras/omöjliggörs. Lösningen med frival kommer att utsätta kommunerna för svårbedömda konsekvenser och ett krav på att upprätthålla en beredskap att ta över avfallshanteringen med kort varsel. Det sägs att anmälan/avanmälan ska ske senast 1 mars året innan men om ett insamlingsföretag går i konkurs kommer kommunens resurser att efterfrågas från en dag till en annan.

En konsekvens av såväl detta som av kravet på informationsskyldighet (som inte är begränsad) är att möjligheten att belasta alla avfallsinnehavare med en grundavgift måste finnas kvar. På sid 155 framskymtar att utredaren ser att den som har frival skulle vara helt befriad från kommunal avgiftsskyldighet.

På sid 160 framgår att förslaget om skyldighet att erbjuda andra att förbereda avfall för återanvändning ska bidra positivt. Hur det påverkar en kommun negativt har inte analyserats. Det handlar sannolikt inte om en ekonomisk börda i första hand utan om en tidsmässig och administrativ börda som det inte finns utrymme att hantera!

I sammanhanget har heller inte frågan om produktansvar eller säkerhetsrelaterade frågor behandlats i tillräcklig omfattning. Vid sådan överlåtelse måste allt ansvar övergå till mottagaren och det måste vara denne som har alla skyldigheter gentemot en konsument. Detta behöver klargöras i författning!

Förslaget med frival riskerar att försämra förutsättningarna för att nå effektivare avfallstransporter då förslaget ger ytterligare utrymme att anlita ännu en aktör.

Konsekvenser för kommuner

Den del som beskriver dessa konsekvenser är både kort och ofullständig.

En av de största konsekvenserna torde vara det ökade trycket på tillsyn och uppföljning av de förändringar som föreslås. Där sticker främst det s.k. frivalet ut. Här bedöms arbetsbelastningen och svårigheten att hantera denna förändring som mycket stor.

Vidare raljeras om att kommunerna knappast bedriver verksamhet inom avfallsområdet. Detta är en fullständigt felaktig bild då huvuddelen av all avfallsförbränning och deponiverksamhet bedrivs inom ramen för kommunal verksamhet. Alla kommuner är involverade i insamlingsansvaret, endera genom insamling i egen regi eller genom att leda avfallshanteringen och utnyttja entreprenörer i utförandet av insamlingen. Därför kommer de förslag som lämnas att få betydande konsekvenser för flertalet kommuner och kommunala verksamheter

Kommunalt avfall från verksamheter

Här skrivs många ord för att försvara frivalet men det handlar bara om att rättfärdiga förslaget. Inga slutsatser rörande kommunernas påverkan dras. Det skrivs svulstigt och ur ett privatverksamhetsperspektiv och inte, som kan förväntas av en statlig institution, ur ett övergripande miljöperspektiv. En fördjupad conse-

kvensanalys krävs där det tas fram reella beräkningar från reella kommuner hur det kommer att slå om en femtedel av allt avfall försvinner och basen för ersättningar förändras radikalt

Bygg- & rivningsavfall

Jag kan inte se att det som skrivs rörande bygg- och rivningsavfall kommer att förändra vare sig förutsättningarna eller tydliggöra gränsdragningen mellan kommunalt ansvar resp. annans ansvar.

Den risk som tas upp att verksamheter kan försöka lämna bygg- och rivningsavfall till kommunen finns redan idag. Det förbättras inte med dessa förslag. Det är andra mekanismer som måste användas för detta!

Att det skulle finnas goda förutsättningar att bedriva tillsynsarbete vid verksamheter som bedriver bygg- och rivningsavfall stämmer inte med verkligheten. Inte en enda kommun i Sverige har idag den kapacitet som behövs för att utföra ett bra tillsynsarbete. Att sen lägga ytterligare börda på tillsynen genom att i lagen erbjuda frival för verksamheter, som sen ska få tillsyn från en kommunal myndighet, visar på skrämmande dålig kunskap om verkligheten.

Ekonomiska konsekvenser

Inget försök att kvantifiera de ekonomiska konsekvenserna av förslaget har lagts fram. Det enda som finns beskrivet är kostnadsbilden för NV eget arbete där man beklagar sig över att de kan komma att behöva omprioritera inom befintlig budgetram 2020.

22.8 Bedömning av om regleringen överensstämmer med eller går utöver de skyldigheter...

Frivalet är ett förslag som går långt utöver den skyldighet som Sverige har i förhållande till avfallsdirektivet. Att det införs skylls på att remissinstanser lämnat synpunkter. Dock sägs inget om att många tunga remissinstanser varit negativa till införandet.

Därför anser vi att detta förslag är oproportionerligt i förhållande till direktivets krav och förslaget till frival ska därför slopas.

Rättsliga förutsättningar en ändamålsenlig avfallsstatistik och en digital lösning för spårbarhet av farligt avfall

Sammanfattning

Införandet av en digital lösning för registrering av transport och hantering av farligt avfall välkomnas. Från alla seriösa aktörer har detta efterfrågats under lång tid.

Det är nödvändigt att ett sådant register kommer till stånd och att det är en central myndighet som ansvarar för dess drift och utveckling. Även säkerhetsaspekterna är vitala i sammanhanget.

Dock anser vi att det finns risker med att införa en lösning med så kort tid till förfogande som anges i rapporten. Vi förutsätter att de ev. konsekvenser i förhållande till EU som ett försenat införande innebär inte belastar verksamheter och kommuner utan att alla sådana konsekvenser hanteras av regeringen.

Vidare måste en harmonisering till ADR-lagstiftningen säkerställas.

Detaljerade synpunkter

En samlad digital lösning på avfallsområdet

Att utvecklingen måste ske i flera steg är naturligt. Att få en hel samlad digital lösning på plats för hela det svenska hanterandet av farligt avfall låter sig inte göras över en natt.

Under avdelningen 2.3.1 framkommer att lösningen ska omfatta, inte bara farligt avfall, utan också i viss omfattning även icke-farligt avfall och förbättrad avfallsstatistik.

Det framgår att lösningen som skissas ska kunna vara i drift 5/7 2020. Detta är en mycket kort tid för införandet. Att systemet skulle kunna vara uppsatt på en lämplig server med viss åtkomst till detta datum kan möjligen stämma. Men för att den ska vara funktionell krävs utbildning av samtliga aktörer som dels ska lämna uppgifter till systemet, dels till dem som ska kunna avläsa resultat ur systemet. Detta torde inte vara lösbart.

Om man inte tänkt att det ska vara funktionellt enligt resonemanget ovan, hur ser då planen ut? Det framgår inte på något ställe. Inte heller finns något förslag till utbildningsplan för att sätta detta i verket.

Vilka andra uppgifter än uppgifter om farligt avfall ska ingå? Detta framgår heller inte av rapporten.

Författningsförslaget

Ingenstans i förslaget framgår att anteckning kan göras digitalt. Vi föreslår att det förtydligas att med anteckning menas att det görs en notering i en digital plattform som finns tillgänglig hos varje instans som hanterar farligt avfall (utom hushållen).

För att ett sådant system ska vara användbart krävs att varje steg i kedjan kan hantera informationen digitalt rörande sin del i kedjan. Producenter redovisar sin del som sedan kan kopplas till transportörens redovisning vilken i sin tur lämnar till behandlaren som gör sin redovisning kopplat till transportörens redovisning.

Om denna redovisning kommer till stånd bör det också av förslag till författningsändring framgå hur det harmoniserats med ”Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps föreskrifter om transport av farligt gods på väg och i ter-räng”, främst kapitel 16 men även övriga relevanta delar, vilken bygger på

”Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/68/EG av den 24 september 2008 om transport av farligt gods på väg, järnväg och inre vattenvägar (EUT L 260, 30.9.2008, s. 13- 59, Celex 32008L0068), senast ändrat genom Kommissionens direktiv 2018/217/EU av den 31 januari 2018, och Europaparlamentets och rådets direktiv 2015/1535/EU av den 9 september 2015 om ett informationsförfarande beträffande tekniska föreskrifter och beträffande föreskrifter för informationssamhällets tjänster (EUT L 241, 17.9.2015, s. 1– 15, Celex 32015L1535)”.

Ska dessa föreskrifter harmoniseras så att all hantering av farligt avfall styrs via avfallslagstiftningen och undantas från regleringen i ADR? Har sådant förslag beaktats? Viss mängd eller farlighet av farligt avfall föranleder registrering och hantering som farligt gods. Här bör övervägas en harmonisering av författningar!

Konsekvensbeskrivning

I konsekvensbeskrivningen framgår på flera platser, bl.a. 5.5.2 sista stycket, att kravet på att redovisa årlig insamlad mängd tas bort. Dock återfinns inte detta i något förslag till ändring av författningstext. Det måste framgå vilken författning som ska ändras så att detta ”löfte” infrias. Idag krävs att man i den årliga miljörapporten redovisar detta via SMP (Svenska miljörapporteringsportalen).

Tekniska nämnden

§ 145

Tn/2019:154

Remissyttrande: Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet

Beslut

Tekniska nämnden beslutar anta bifogat yttrande rörande de två remitterade dokumenten som Kristinehamns kommuns yttrande.

Sammanfattning

Kristinehamns kommun har fått de två rubricerade dokumenten såsom remissinstans.

Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet omfattar förslag till hur Sverige ska införliva ändringar i sex EU-direktiv. Bland annat föreslås ändringar avseende det kommunala ansvaret för hushållsavfall som samtidigt byter namn till kommunalt avfall. Ett förslag till införande av s.k. frival har inarbetats. Vidare kompletteras ett antal författningar med motsvarande reglering.

I skrivelsen Rättsliga förutsättningar för en ändamålsenlig avfallsstatistik och en digital lösning för spårbarhet av farligt avfall beskrivs hur Naturvårdsverket föreslår att säkerställa spårbarheten för farligt avfall i en digital lösning. Av förslaget framgår att Naturvårdsverket föreslår en lösning där verket svarar för att skapa ett system som sedan alla aktörer ska redovisa sina uppgifter i.

Kristinehamns kommun yttrar sig sammanfattningsvis enligt följande punkter:

- Vi avstyrker å det bestämdaste förslaget att införa frival. Redan 2009 lämnade Avfall Sverige yttrande över förslag om nya avfallsregler (Ds 2009:37). Sedan dess har inget av värde förändrats i frågan. Ett frival ger privata aktörer möjlighet att plocka russinen ur kakan och sen låta en kommun svara för det som är "olönsamt". Detta kommer enbart att belasta kommunerna med ytterligare bördor utan att ge kommunen möjlighet att fördela kostnaderna på alla de aktörer som rimligtvis bör dela på kostnadsbördan. Den ekonomiska nyttan för ett enskilt företag i förhållande till den miljönytta ett samlat hanterande av kommunalt avfall kan ge borde överväga till miljönyttans fördel. Vidare försvåras den kommunala tillsynen och därmed får varje kommun ytterligare belastning rörande tillsynsarbetet. Därför föreslår vi att förslaget till frival slopas.
- Förbättrade bestämmelser runt bygg- och rivningsavfall välkomnas främst vad avser gränsdragning mellan kommunalt ansvar och den fria marknaden
- Tydliggörandet när avfall upphör att vara avfall är viktig och välkomnas

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande

Tekniska nämnden

- Det är ytterst viktigt att tydligt beskriva att "förebyggande av avfall" INTE är ett avfallsbranschansvar utan ett samhällsansvar.
- Vi avstyrker skyldigheten för avfallsinnehavare att erbjuda avfallet till den som kan förbereda det för återanvändning då detta riskerar att haverera och ge utrymme för såväl osund handel med avfall som för en illegal marknad. Det finns en alltför stor mängd oklarheter i förslaget; Hur ska överlåtandet ske? Faller det inom ramen för kommunala renhållningsskyldigheten? Om inte, vem faller det på?
- Viktigt att noggrant beskriva att återvinningsmålen inte är de samma som insamlingsmålen. Det måste handla om det faktiskt återvunna! Tyvärr framgår detta inte tillräckligt tydligt utan behöver förtydligas.
- System för spårbarhet för farligt avfall välkomnas. Dock behöver det harmoniseras med regelverket för transport av farligt gods (ADR) vilket nu inte verkar vara fallet.

Beslutsunderlag

Tjänsteskrivelse 2019-11-18

Delegationsbeslut kommunledningen – Remiss Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet

Naturvårdsverkets promemoria, Dnr M2019/01776/R, Genomförande av reviderade EU-direktiv på avfallsområdet, oktober 2019, med missiv

Naturvårdsverkets redovisning, Dnr M2019/01776/R, Rättsliga förutsättningar för en ändamålsenlig avfallsstatistik och en digital lösning för spårbarhet av farligt avfall, 2019-09-05, med missiv (komplettering av remiss)

Beslutet skickas till

Miljödepartementet (remissvar)

Kommunstyrelsen

Renhållningschef

Justerandes sign

Utdragsbestyrkande